

Državni izpitni center

TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

MAGYAR NYELV MINT ANYANYELV

MEGOLDÁS ÉS PONTOZÁS

2004. május

ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

A) Az értekező iskolai irodalmi esszé értékelésének szempontjai

A dolgozat címe: Utak és sorsok

A jelölt a dolgozatában a szempontoknak megfelelően megpróbálja elvégezni az alábbiakat.

1. szempont: 5 pont.

Ismerteti a regény alkotói célját: 2 pont.

0 pont: Nem vagy nem megfelelően ismerteti az alkotói célt.

1 pont: Egy-két gondolati elemet határoz meg, megfogalmazása elnagyolt.

2 pont: Az alkotói üzenet két-három elemét emeli ki, megfogalmazása árnyalt.

Pl.: Az író a buchenwaldi vonatút jelenébe ágyazva tekint vissza gyermek- és ifjúkorára, a partizánharc eseményeire, a KZ két évére, a felszabadulás epizódjaira, hogy élethelyzetek, magatartásformák tükrében mutasson fel életigazságokat. Ezek gondolati tételei például: Emlékezni az elviselhetetlenre: szembenézés a világban és önmagunkban működő Rosszal.; Az elviselhetetlenség csak a másik emberbe való kapaszkodással élhető túl.; A boldogság egyik feltétele a szabadság, mely nem attól függ, ki van kint és ki van bent., vagy más megfelelő.

Megfogalmazza az idősíkváltás szerepét: 3 pont.

0 pont: Nem vagy tévesen fogalmazza meg az idősíkváltás szerepét.

1 pont: Az idősíkváltás szerepe helyett csak ismerteti az idősíkokat.

2 pont: Az idősíkváltás szerepét helyesen, de nem teljességre törekvően fogalmazza meg.

3 pont: Az idősíkváltás szerepét helyesen, teljességre törekedve fogalmazza meg.

Pl.: Az átélt események időrendje lényegtelené válik, helyette az író élethelyzeteket, jellemeket, cselekvésmozzanatokat emel ki lineáris időrendjükből, s párhuzamba vagy ellentétbe állítja őket, hogy felmutathassa a végső emberi értékeket, vagy más megfelelő.

2. szempont: 9 pont.

Jellemez három különböző magatartásformát, egy-egy magatartásforma elemzése 3-3 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul csoportosítja magatartásformáik alapján az embereket.

1 pont: Csak csoportosítja magatartásformáik alapján az embereket, nem jellemzi őket, tartalmi utalásai nincsenek, ill. jellemzése és tartalmi utalásai nagyon hiányosak.

2 pont: Jellemzi a magatartásformákat, tartalmi utalásai jók, de elemzése kevésbé teljességre törekvő.

3 pont: A csoportokat árnyaltan, teljességre törekedve jellemzi, tartalmi utalásai megfelelőek.

Pl.: Az író a kiélezett szituációkban megmutatkozó magatartásformáik alapján csoportosítja és értékeli az embereket. Ezek három nagyobb csoportba sorolhatók.

Értékrendje legalján állnak a kegyetlenség és az ostobaság képviselői, akik kivetkőztek ember voltukból, s ösztönösen vagy gépiesen cselekednek; megtalálhatók a „letartóztatók” (a „los, los”-t üvöltöző, brutális SS-ek; Haas doktor) és a „letartóztatottak” (Vacheron, aki „köp”; Ramaillet, aki éjjel, lopva eszik, hogy csomagját ne kelljen megosztania cellatársaival) körében egyaránt. Valójában e típus képviselői az igazi foglyok – menthetetlenek, nem lehetnek szabadok, vagy más megfelelő.

Egy másik csoportot alkotnak a passzív „elviselők”, az értetlenül szenvedők; ezek sem lehetnek szabadok, ugyanis a múltat nem értik, ezért szükségszerűen felfoghatatlan számukra a jelen borzalma; pl.: a vagonban elsőként elpusztuló öregember (*Hát értik ezt?*), a belga szenátor és miniszter társalgása a tábor fertőtlenítőjében (*Hát érti ezt, miniszter úr, érti ezt? Hihetetlen, szenátor úr, egyszerűen hi-he-tet-len!*), vagy más megfelelő.

Külön csoportba sorolhatók a tudatosan, szabadon döntők, a választók és a sorsvállalók, a harcos ellenállók, akik szabadon vállalták az egyenlőtlen harcot. A bajtársak csoportjában (Gerard, Hans, Michelle, Irene, René Hortieux, az othe-i erdei srác, a semuri fiú) is sokféle jellem található. Közös vonásuk az, hogy helyes döntéseket hoznak (ezek sokfélék lehetnek), mindig segítik egymást, mindig van valaki, aki vállalja a dolgok nehezét; mindig akad közöttük olyan, aki mutatja a helyes utat; élnek azzal a lehetőséggel, hogy emelt fővel halnak meg, vagy más megfelelő.

3. szempont: 15 pont.

Megvizsgálja a három magatartásforma egy-egy képviselőjének döntéslehetőségeit: 9 pont (3x3 pont).

0 pont: Nem vizsgálja meg, ill. nem ismeri fel a döntéslehetőségeket.

1 pont: Felismeri a döntéslehetőségeket, elemzése elnagyolt, tartalmi utalásai nagyon hiányosak.

2 pont: Megvizsgálja a döntéslehetőségeket, tartalmi utalásai helyesek, de elemzése kevésbé teljességre törekvő.

3 pont: A döntéslehetőségeket árnyaltan, teljességre törekedve vizsgálja meg, tartalmi utalásai helyesek.

PI.: Az ostobaság, az ösztönösen cselekvők egyik képviselője Ramaillet, aki éjjel, titokban fogyasztja el csomagja tartalmát, hogy ne kelljen azt megosztania cellatársaival; mivel kivetkőzött ember voltából, ezért nem képes a másik emberben meglátni az embert, s a rászoruló embertársának nem tud segítő kezet nyújtani, jellemvonásai miatt valójában szűkre szabja saját döntéslehetőségeit, vagy más megfelelő.

PI.: A passzív elviselők csoportjának egyik képviselője a zsidó nő; a Gerard-ral való első találkozás során láthattuk, hogy nehezen nyílik meg a másik embernek, s a háború után fájdalmas múltjába temetkezve nem tud élni döntési szabadságával; az asszony döntési lehetőségeinek egyik iránya negatív (testi-lelki magány), másik iránya pozitív (Gerard segítségével visszatálatni egy őt is befogadó közösséghez, és új életet kezdeni), vagy más megfelelő.

PI.: A sorsukat tudatosan irányítók, a szabadon választók egyik képviselője Gerard, a főhős, aki műveltségben, értékrendje tudatos építésében, lelkiismerete folyamatos ellenőrzésével fölötté áll társainak. Ezért kész kezet nyújtani az éppen rászorulóknak, mint tette azt a zsidó asszonnyal is. Itt a döntéshelyzet fő jellemzője: vagy szűkebbre vonja cselekvése körét, és nem keresi fel az asszonyt, vagy fölkeresi, de tiszteletben tartja, ill. figyelembe veszi a közeledés határait, vagy más megfelelő.

Elemzi a választás következményeit: 6 pont (3x2 pont).

0 pont: Nem vizsgálja meg, vagy helytelenül elemzi a választás következményeit.

1 pont: Megvizsgálja a következményeket, elemzése kevésbé árnyalt.

2 pont: Teljességre törekedve, árnyaltan elemzi a választás következményeit.

PI.: Ramaillet már a fogházba kerülése előtt rab volt; ő menthetetlen, nem lehet szabad, hiszen nem tud vagy nem akar élni a választás szabadságával; vagy más megfelelő. A zsidó asszony választása negatív következményű: teljes magány, vagy más megfelelő. Gerard belső tartását őrizve támaszkodik gazdagon felépített értékrendjére, de élő kapcsolatban marad társaival. Bár a zsidó asszony még csak ismerőse sem volt, tehát megtehetette volna, hogy nem keresi fel, de számolt azzal, hogy az asszony megjárta a lágert, és talán szüksége van a segítségére. A döntéshelyzet a másik fél hibájából fordul át negatív következménybe, vagy más megfelelő.

4. szempont: 6 pont.

Értelmezi a dolgozatcímet: 3 pont.

0 pont: Nem, vagy rosszul értelmezi a dolgozatcímet.

1 pont: A dolgozatcím értelmezése helyett benyomásait fogalmazza meg.

2 pont: A dolgozatcím mindkét fogalmát értelmezi, de kevésbé árnyaltan.

3 pont: Árnyaltan, teljességre törekedve értelmezi a dolgozatcím mindkét fogalmát.

PI.: A sors az ember jelenét és jövőjét formáló tudatos vagy tudattalan szubjektív emberi, valamint emberen kívüli erők (Isten, természet, társadalom) együttes működésének iránya és eredménye. Az út az életidő és élethelyzet egy-egy szakasza, melyben eldől, hogy az ember vagy a rajta kívüli erők lesznek-e meghatározók az adott részidőben, illetve együtt tud-e működni a jó erőkkel. Mindezek aztán befolyásolják, sorssá szövik a jövőt, vagy más megfelelő.

Kifejti véleményét a sorsalakulásról/sorsalakításról: 3 pont.

0 pont: Nem fejt ki véleményét, vagy nem a témát érintő gondolatokat fogalmaz meg.

1 pont: Kifejti véleményét, de nem különíti el a két fogalmat.

2 pont: Kifejti véleményét, a fogalmak elkülönülése kevésbé árnyalt.

3 pont: Árnyaltan, teljességre törekedve fejt ki véleményét, értelmezi a két fogalmat.

A jelölt véleményét akkor is tiszteletben kell tartani, ha az értékelő tanár netán nem ért vele egyet.

B) Az elemző-értékelő iskolai irodalmi esszé értékelésének szempontjai

A dolgozat címe: »Az elviselhetlent kell megtanulni elviselni...«

A jelölt a dolgozatában a szempontoknak megfelelően megpróbálja elvégezni az alábbiakat.

1. szempont: 9 pont.

Ismerteti az elbeszélés hőse és az újságíró közti beszélgetés létrejöttének előzményeit: 3 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul ismerteti az előzményeket.

1 pont: Az előzmények ismertetése helyett csak egy-két mozzanatot emel ki.

2 pont: Jól, de kevésbé árnyaltan ismerteti a beszélgetés létrejöttének előzményeit.

3 pont: A beszélgetés létrejöttének előzményeit árnyaltan, teljességre törekedve ismerteti.

Pl.: A fiú hazafelé tartva felszállt egy villamosra, bár nem volt pénze; a jegykezelő a törvényekre hivatkozva felszólította, hogy váltson jegyet, vagy szálljon le; a fiú elmondta, hogy külföldről érkezett, ezért nincs pénze, a lába viszont fáj; a jegykezelő hajthatatlan maradt; egy férfi (újságíró) váltott neki jegyet, aki a köszönetet elhárítva kifejtette, hogy némelyeknek bizony szégyenkezniük kellene, majd beszélgetni kezdett a fiúval, vagy más megfelelő.

Megvizsgálja a szereplők viselkedését: 3-3 pont.

0 pont: Nem vagy rosszul ismerteti a szereplők viselkedését.

1 pont: Viselkedésük egy-két lényegesebb jegyét meglátja, de ismertetése hiányos.

2 pont: Kiemeli viselkedésük lényeges jegyeit, de ismertetése kevésbé árnyalt.

3 pont: Viselkedésük lényeges jegyeit kiemeli, jól, teljességre törekedve ismerteti ezeket.

Pl.: A fiú nem akar beszélgetni; nem kérdez, csak röviden válaszol; nem tud, ill. nem akar beszélni az érzelmeiről; a villamosról leszállva ugyan leül beszélgetni, de közben mintegy unatkozva lábával karikákat rajzol a porba; belátja kettejük egyenlőtlen helyzetét, elutasítja a felszínességet és az újságíró kérdéseiben rejlő válaszokat, vagy más megfelelő;

Az újságíró érdeklődése felszínes, tolakodónak is mondható; közhelyszerű válaszokat vár a fiútól; válaszait nem érti, valójában nem is akar, ill. nem is tud belegondolni az elhangzottakba; a fiú válaszainak következtében pillanatokra elbizonytalanodik, majd egyre elégedetlenebb, türelmetlenebb lesz; célja a témakeresés, s ennek érdekében uralkodik önmagán, vagy más megfelelő.

2. szempont: 6 pont.

Megmagyarázza a *természetesen* kifejezés jelentéstartalmát: 3 pont.

0 pont: Nem, ill. rosszul értelmezi a szó jelentéstartalmát.

1 pont: A szó jelentéstartalmát felszínesen magyarázza.

2 pont: A kifejezés jelentéstartalmát kevésbé árnyaltan magyarázza.

3 pont: A kifejezés jelentéstartalmát árnyaltan, teljességre törekedve értelmezi.

Pl.: A szófogadó, engedelmes gyermek magatartásával igyekszik elfogadhatóvá tenni az elfogadhatatlant, ugyanis a koncentrációs táborok világa szürreális világ; a szürreális világ abszurd, néhány ember által *kiagyalt fikció*, melynek sikerét embereken próbálják ki: embereken, akik megpróbálják mindezt mindennapinak, azaz reálisnak (valósnak), természetesnek tekinteni (*koncentrációs táborban ez természetes*); megpróbálnak úgy élni az irreálisban, mintha az reális lenne; az újságíró nem érti/nem értheti a fiú gondolatát, de tudja, hogy *maga a koncentrációs tábor nem természetes*, vagy más megfelelő.

Megmagyarázza a *természetesen* kifejezés gyakori használatának okát: 3 pont.

0 pont: Nem vagy helytelenül határozza meg az okot.

1 pont: A gyakori használat okát csak részben magyarázza meg, ill. magyarázata felszínes.

2 pont: A gyakori használat okát megfogalmazza, de magyarázata kevésbé árnyalt.

3 pont: A gyakori használat okát megfogalmazza, magyarázata árnyalt, teljességre törekvő.

Pl.: Az elbeszélés hőse, a kamasz fiú a koncentrációs táborok világában halálközelségben él, ennek következtében elidegenedik a világtól, mindentől, ami otthonos (ami természetes), hiszen a

koncentrációs tábor lett az *otthona*, ezért használja az elbeszélés hőse a *természetesen* szót olyan gyakran természetellenes dolgokkal kapcsolatosan – a szürreális világ abszurd, és a rá való reakció is megőrzi abszurditását; az ironikus elbeszélésmód eszköze, vagy más megfelelő.

3. szempont: 12 pont.

Elemzi és értelmezi a hős három gondolatát. Egy-egy gondolat értelmezése 3-3 pont.

0 pont: A jelölt nem látja meg a hős gondolatát, ill. nem, vagy rosszul értelmezi azt.

1 pont: A jelölt hiányosan, ill. felszínesen elemzi és értelmezi a gondolatot.

2 pont: A jelölt kevésbé árnyaltan elemzi és értelmezi a hős gondolatát.

3 pont: A jelölt árnyaltan, teljességre és eredetiségre törekedve elemzi és értelmezi a gondolatot.

Pl.: Az elbeszélés hőse mindenkit gyűlöl: az újságíró tévesen, szó szerint értelmezi a fiú választát; nem érti, hogy a hősnek büntudata van (*a legbecsületesebb ember sem lehet ártatlan, ha él, ha túlél*), s ez a büntudat csap át gyűlöletbe; gyűlöli a normalitást, a félrenézést (*vége, elmúlt*), a félremagyarázást, az értetlenséget, a hitelesség hiányát önmagában és másban, vagy más megfelelő.

Pl.: Az elbeszélés hőse tiltakozik az ellen, hogy a lágert a pokollal vessék össze, hiszen: *csak a koncentrációs tábort tudom elképzelni, mivel azt valamennyire ismerem, a pokolt viszont nem*; talán azért tiltakozik, mert a ráragasztott nevek felismerhetetlenné teszik a dolgot, s talán azért is, mert a pokolra a bűnösök kerülnek; az viszont, hogy ki került a lágerek bugyrába, és milyen gyorsan (két óra vagy néhány hónap alatt) jutott el a gázkamrák poklába, az a véletlenül múlt (zsidónak lenni is), vagy más megfelelő.

Pl.: Az elbeszélés hőse szerint az idő mindenben segít; a lágerben megszűnik mindaz, ami a láger előtt volt, és nincs semmi, ami a láger után lesz – a láger ideje az abszolút jelen idő; a táborban az idő nem múlt, de ez tkp. segített is nekik, hiszen ha rabságuk ideje egyszerre csapott volna le rájuk, bizonyára összeroppantak volna súlya alatt; a hős szerint az idő segít abban is, hogy vállaljuk a felelősséget azért, amit tettünk, amik vagyunk, amivé lettünk – így tudunk azzá válni, amik vagyunk, vagy más megfelelő.

A jelölt kifejti saját véleményét az elbeszélés hősének egyik gondolatáról : 3 pont.

0 pont: Nem fejti ki saját véleményét, ill. csak megismétli a szerző gondolatait.

1 pont: A véleménykifejtés nem meggyőző, ill. közhelyeket fogalmaz meg.

2 pont: A véleménykifejtés elég meggyőző, de kevésbé eredeti.

3 pont: A véleménykifejtés meggyőző, eredetiségre törekvő.

A jelölt véleményét akkor is tiszteletben kell tartani, ha az értékelő tanár netán nem ért vele egyet.

4. szempont: 8 pont. A dolgozatcímet értelmezve értékeli az újságíró és a főhős létszemléletét.

Dolgozatcím: 2 pont.

0 pont: Nem, ill. rosszul értelmezi a dolgozatcímet.

1 pont: A dolgozatcímet jól, de kevésbé árnyaltan értelmezi.

2 pont: A dolgozatcímet jól, árnyaltan értelmezi.

Pl.: A dolgozat címe az elbeszélés hősének létszemléletét tükrözi: a táborból hazatérő fiú tudja és már érti is, hogy biológiai, lélektani és intellektuális szinten kell megtanulni elviselni az elviselhetlent; tudja, hogy vállalnia kell a sorsát, vagy más megfelelő.

Létszemlélet: 3-3 pont.

0 pont: Nem vagy helytelenül határozza meg a hősök létszemléletét, nem értékeli.

1 pont: A hősök létszemléletét jól értelmezi, de nem értékeli.

2 pont: A hősök létszemléletét értelmezi és értékeli, de kevésbé árnyaltan.

3 pont: A hősök létszemléletét árnyaltan, teljességre törekedve értelmezi és értékeli.

Pl.: Az elbeszélés hőse a táborból visszatérve tudja, hogy zsidónak születni semmi, önmagában nincs jelentősége, de aki megélte a zsidó sorsot, az hazug lesz, ha nem vállalja; most már tudja, hogy minden véletlen, de a véletlenekből mi teremtünk sorsot magunknak; tudja, hogy van, amit nem érthet meg az, aki nem élte át, de az sem, aki átélte, vagy más megfelelő.

Pl.: Az újságíró a kívülálló szemével közhelyszerű igazságokat fogalmaz meg; szerinte végül minden jóra fordul, s minden tapasztalatból le lehet valamit szűrni, és a világnak adományozni. Ő nem képes belátni, hogy a megtörtéteket nem lehet feldolgozni – ezért jogos a történet hőséne megállapítása:
... kezdtem lassan belátni: egy s más dolgról sosem vitázhatunk, úgy látszik, idegenekkel, tudatlanokkal, bizonyos értelemben véve gyerekekkel, hogy így mondjam...

A jelölt véleményét akkor is tiszteletben kell tartani, ha az értékelő tanár netán nem ért vele egyet.

Megjegyzés:

- a) *A tárgyi hibákért 0,5–1 pontot vonunk le.*
- b) *A szerkezetre, a nyelvhelyességre és a helyesírásra az érettségi követelményrendszer kritériumai alapján legfeljebb 15 pont adható.*
- c) *A feladatlap szempontjai a dolgozat szerkezetének egy lehetséges változatát jelentik, a jelöltnek nem feltétlenül szükséges a sorrendet követnie.*

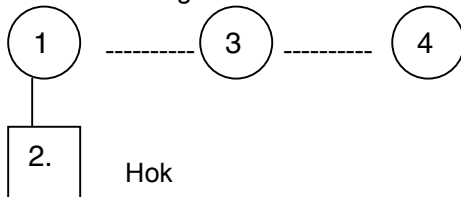
FELADAT	MEGOLDÁS	PONTSZÁM
1.	interjú	1
2.	A, C, E vagy D	3
3.	B	1
4.	hatodik hete a legolvasottabb könyv hetedik utánnomás vagy rengeteg levél, sms	1 1
5.	az emberek magukra ismernek benne	1
6.	H, I, I, H, H, H	6
7.	van humorérzéke okos szeret élni jól érzi magát a bőrében tud örülni Hármat ír ki, egy-egy példa 1 pont.	3
8.	kertes ház újságírás Minden rossz aláhúzásért 1 pontot levonunk a 0-ig.	1 1
9.	könyv vagy Kéki Kata ember vagy hős vagy szereplő (ilyen tulajdonságú)	1 1
10.	Minden szembejövő férfi lelki terhét a vállára veszi.	1
11.	fickó: férfi pasi: fiú, férfi megdöglök: meghalok tök jó: nagyon jó, isteni nyolcker: nyolcadik kerület Hármat ír ki, egy-egy példa 1 pont, a köznyelvi változat 1-1 pont.	6
12.	bestseller toplista	1 1
13.	az angolból	1
14.	bestseller az írásmód ezt tükrözi vagy van magyar megfelelője	1 1
15.	B	1
16.	gondolatban valót vagy más megfelelő sorolják be vagy más megfelelő	1 1 1
17.	Az öcsém meggyógyult. Elvesztettem az állásomat a Magyar Rádiónál. Tartalom: 1-1 pont, helyesírás 1-1 pont mondatonként.	2 2
18.	mb – képzés helye szerinti részleges hasonulás ggy – összeolvadás jj – írásban jelöletlen teljes hasonulás	1 1 1

19. 2002. 1
beleolvasok 1
együtt 1
angol szakra 1
... szakra, és... 1
bírom 1
Minden hibás javításért 1 pontot levonunk. Kivéve: Csakhogy, mégis mi ez?..., ...előadásom van.
20. melléknév 1
főnév 1
mondat: pl. A szomszédom a tengerre utazott. 1
Csak a megfelelő helyesírású mondatra adható 1 pont.
21. most vagy majd 1
zárkózott vagy elképzelt 1
22. T J J R T T K J 4
p r o b l é m á / i / m / b a n m e g / j e l e n / é s / e
Minden 2 jó megoldás 1 pont
23. a) kijelentő módú igék: fogalmazza meg, bocsátja ki 2
felszólító módú ige: állítsátok meg! 1
b) A kijelentő módúak felszólító módban: fogalmazza meg, bocsássa ki 2
24. küzd 1
küzdve vagy küzdő 1
küzdhet vagy küzd 1
küzdő(fél) 1
25. 1 B, 2 E, 3 D, 4 A, 5 C 5
26. kevesek 1
másfajta 1
rendhagyó vagy érdekes 1
27. (A) Terézanyu: alany 8
hat: mennyiségjelző
hete: időhatározó
uralja: állítmány
könyves: minőségjelző
toplisták: birtokos jelző
első: minőségjelző (kijelölő)
helyét: tárgy
Mondatrészenként 1 pont.
28. A ===== Á 4
|
Hi | T
| | / \
Jme Jmi Jbi
|
Jmi
Szintenként 1 pont.
29. időhatározói, állítmányi 2

30.

7

1. tagmondat: Legyen humorérzéke, (1)
2. tagmondat: mert anélkül megdöglök, (1)
3. tagmondat: legyen okos is, (1)
4. tagmondat: szeressen is. (1)

Egy-egy viszony 1-1 pont.

31.

mellérendelő, magyarázó utótagú *vagy* alárendelő, okhatározói mert

3

32.

Mindkét esetben:

20

tartalom: 6 pont

- logikus érvelés,
- figyelemfelkeltő gondolatok,
- teljességre törekvés;

nyelvhelyesség: 7 pont

- pontos, világos fogalmazás,
- a köznyelvi normatív változatokra való törekvés,
- jó helyesírás;

stílus: 4 pont

- közvetlen és szellemes,
- a műfajnak megfelelő hangnem;

szerkezet: 3 pont

- a szerkezeti egységek jelölése,
- arányosság a mondanivaló elrendezésében